

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาโครงการศึกษาและพัฒนาโรงเรียนชาวนาผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ปีที่ 1 ได้ทำการเก็บข้อมูล จำนวน 9 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเนื้อหาแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่ 1) จำนวนโรงเรียนชาวนาข้าวอินทรีย์ 2) หลักสูตรโรงเรียนชาวนาข้าวอินทรีย์ 3) วิทยาลัยข้าวไทย 4) การจัดตั้งโรงเรียนชาวนาข้าวอินทรีย์นาร่อง และ 5) ภูมิปัญญาท้องถิ่นและบุคคลที่ดำเนินการผลิตข้าวอินทรีย์ ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ สัมภาษณ์ การศึกษาดูงาน และการเก็บรวบรวมข้อมูลโรงเรียนชาวนาข้าวอินทรีย์นาร่อง ได้นำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ แล้วพรรณนาโวหารในการอภิปรายผล สำหรับผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 จำนวนโรงเรียนชาวนาข้าวอินทรีย์

พบว่า ใน 9 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียง มีโรงเรียนชาวนาข้าวอินทรีย์ จำนวน 151 แห่ง มีหลักสูตรที่ใช้ฝึกอบรม 147 แห่ง มีวิทยากรบรรยายและพาฝึก 150 แห่ง มีเอกสารประกอบการฝึกอบรม 147 แห่ง และมีสมาชิกของโรงเรียน 3,458 คน

1.2 หลักสูตรโรงเรียนชาวนาข้าวอินทรีย์

โรงเรียนชาวนาข้าวอินทรีย์มีหลักสูตรการดำเนินการฝึกอบรม ซึ่งหลักสูตรโดยภาพรวมแบ่งออกเป็น 4 หมวด คือ 1) การผลิตสารสมุนไพรสำหรับผลิตสารไล่แมลง 2) การปรับปรุงคุณภาพดิน 3) การปรับปรุงพันธุ์ข้าว 105 และ 4) การจัดการโดยภาพรวม

1.3 วิทยาลัยข้าวไทย

วิทยาลัยข้าวไทยเป็นหน่วยงานที่เกิดขึ้นจากการสนับสนุนขององค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรธุรกิจเอกชน โดยมุ่งหวังให้ชาวนาในพื้นที่ดำเนินการได้ผลผลิตข้าวสูงขึ้น ลดต้นทุนรวมกลุ่มกันผลิตและดำเนินการธุรกิจ ซึ่งวิทยาลัยมีหลักสูตรการฝึกอบรมเกษตรกร 5 หลักสูตร ได้แก่ 1) การปรับระดับพื้นที่ 2) เทคโนโลยีการเพิ่มผลผลิตข้าว 3) การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในนาข้าว 4) การกำจัดศัตรูข้าวแบบผสมผสาน และ 5) กระบวนการเก็บเกี่ยวเพื่อเพิ่มผลผลิตข้าว โดยมีวิทยากรจากส่วนราชการ เกษตรกร ปราชญ์ชาวบ้าน และของวิทยาลัยข้าวไทย

1.4 การจัดตั้งโรงเรียนชานาข้าวอินทรีย์นาร่อง

คณะวิจัยและพัฒนาได้คัดเลือกบ้านคอนหัน ตำบลบ้านฝาง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น สำหรับจัดตั้งโรงเรียนชานาข้าวอินทรีย์ โดยได้ดำเนินกิจกรรม วางแผนการผลิต ดำเนินการผลิต ได้แก่ การตกกล้า การปักดำ การดูแล การตรวจแปลง การเก็บเกี่ยว และการบันทึกข้อมูล นอกจากนี้ ยังได้มีการจัดทำตารางในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน ในการดำเนินกิจกรรมนี้ มีนักเรียนจากโรงเรียนในชุมชน และนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนบ้านฝาง เข้าร่วมกิจกรรมด้วย

1.5 ภูมิปัญญาท้องถิ่นและบุคคลที่ดำเนินการผลิตข้าวอินทรีย์

โรงเรียนชานาข้าวอินทรีย์ได้ดำเนินกิจกรรม โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งภูมิปัญญาคนการใช้พืชสมุนไพรในการป้องกันโรคและไล่แมลง การทำปุ๋ยอินทรีย์ในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งมีภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สามารถถ่ายทอดการทำนาข้าวอินทรีย์ได้ จำนวน 150 คน และสามารถทำนาข้าวอินทรีย์ได้ จำนวน 3,458 คน

นอกจากนี้ ต้นทุนการผลิตข้าวอินทรีย์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า รายได้ และรายจ่ายในการผลิตข้าวอินทรีย์ เกษตรกรในโรงเรียนชานาข้าวอินทรีย์ได้ผลิตข้าวอินทรีย์เปรียบเทียบกับระหว่างจังหวัดยโสธร และจังหวัดนครพนม เกษตรกรในโรงเรียนเกษตรอินทรีย์จังหวัดยโสธร ผลิตข้าวได้ 320 กิโลกรัมต่อไร่ ลงทุน 660 บาทต่อไร่ มีรายได้ 2,720 บาทต่อไร่ มีต้นทุนกำไร 2,060 บาทต่อไร่ ขณะที่เกษตรกรโรงเรียนชานาข้าวอินทรีย์สุขเกษมจังหวัดนครพนม ผลิตข้าวอินทรีย์ได้ 600 กิโลกรัมต่อไร่ ลงทุน 1,330 บาทต่อไร่ มีรายได้ 5,400 บาทต่อไร่ มีกำไรขั้นต้น 4,070 บาทต่อไร่ เกษตรกรทำนาข้าวอินทรีย์จังหวัดนครพนมมีรายได้สูงกว่า เกษตรกรในจังหวัดยโสธร 2 เท่า ได้ผลผลิตสูงกว่า 2 เท่า และต้นทุนการผลิตสูงกว่าอีก 2 เท่า

2. ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาพบว่า มีหลายประเด็นที่เกษตรกรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ควรให้ความสนใจและร่วมกันแก้ไขปรับปรุง พร้อมพัฒนากระบวนการทำนาข้าวอินทรีย์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และขยายผลกว้างยิ่งขึ้นไป ซึ่งข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา มีดังนี้

2.1 ในการเลือกพื้นที่ผลิตข้าวอินทรีย์ ควรให้เกษตรกรผลิตในแปลงเดิมได้ ด้วยเหตุผลการมีพื้นที่จำกัด แล้วจึงเน้นการใช้สารอินทรีย์ในแปลง และงดการใช้สารเคมีให้ได้ซึ่งประเด็นเหล่านี้จะทำให้เกษตรกรเข้าร่วมมากขึ้น

2.2 เกษตรกรส่วนใหญ่นิยมใส่ปุ๋ยน้ำหมักในแปลงนาข้าวอินทรีย์ อย่างไรก็ตาม ควรส่งเสริมให้มีการใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยพืชสด ในการเพิ่มคุณภาพทางกายภาพของพื้นที่นาด้วย

2.3 การจัดตั้งโรงงานปุ๋ยอินทรีย์ในชุมชน ควรได้รับการส่งเสริม และสนับสนุนอย่างเร่งด่วน โดยเกษตรกรเป็นเจ้าของพร้อมบริหารจัดการด้วยกลุ่มเกษตรกร

2.4 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการปรับปรุงพันธุ์และขยายพันธุ์ข้าวอินทรีย์ในชุมชน ผ่านกระบวนการโรงเรียนชาวนา

2.5 สนับสนุนให้มีการแปรรูปข้าวอินทรีย์ในท้องถิ่น พร้อมส่งเสริมด้านตลาดข้าวอินทรีย์ ให้เชื่อมโยงระหว่าง การผลิตกับการตลาด

2.6 พัฒนาความเป็นผู้นำในการถ่ายทอดให้แก่วิทยากรข้าวอินทรีย์รวมถึงให้รู้จักเทคนิคการจัดการฝึกอบรม และการบริหารงานฝึกอบรม

3. กิจกรรมที่จะดำเนินต่อไปในปีที่ 2 (2552)

3.1 จัดสรุปผลการดำเนินงานในปีที่ 1 แล้วนำมาจัดทำหลักสูตรการทำนาข้าวอินทรีย์ให้เหมาะกับชุมชน

3.2 เก็บข้อมูลการดำเนินกิจกรรมโรงเรียนชาวนา

3.3 ขยายผลจัดตั้งโรงเรียนชาวนาแห่งที่ 2

3.4 จัดพัฒนาศักยภาพวิทยากรโรงเรียนชาวนา

3.5 สัมมนาวิเคราะห์หลักสูตรสำหรับขยายผล